

Nr. 8
1935

Meie Aeg

POKIKOV

Kogu maailma pilgud on suunatud Abessiiniasse

Mis toob tulevik?

Ujalehed toovad igapäev telegramme Itaalia-Abessiinia teravast vahetorrast, mis ähvardab kujuneda sõjaks. See asjaolu köidab maailma tähelepanu, ja seda mitmel tõsisel põhjusel. Esiteks juba jeepäraast, et Abessiinia on olnud aastatuhandete festel ainus ijejeifew riik mustal mandril, ja nüüd Euroopa suurriik tahab ta wallitada. Teifeks nende kofkupörkest võib kujuneda uus maailmajõda.

Abessiinia iimber põimuvad lugematud huvi- niidid. Nende kabe riigi kofkupörge saab mae- walt jätta ainult nende asjaks, iie faotufeks ja teife wõidufks. Nende kummaqi faotufest wõi wõi- duft on maailmas wäga palju mängus. Peaks Itaalia ja Abessiinia wahel puhkema jõda, siis on wärwilifed rahwad walwel, et Abessiinat kaitsta. Wärwilifed rahwad ei saa lubada, et Abessiinia faotufks, jekt wiimafe faotufe puhul oleks ka nende wabadufepüüetele kriips peale tõmmatud. Euroopa rahwad aga ei saa lubada, et Abessiinia wõidab, jekt jee tähendafks jälle neile ajumaade faotuft; wõit kindlasti ergutab wärwilifi rahwaid tõstma pead ja raputama maha Euroopa iilewõimu. Ühtlafi teifed juurriigid ei näe heameelega, et Itaalia jõud ju- reneb.

Ära nähes kõiki neid wõimalikke käite maailma- jõjaks, kogu maailm teeb jõupingutufi, et nende kof- kupörget ära hoida ja maailmarahu kaitsta. Kuid Itaalia ja Abessiinia waatawad eelolewale jõiale peaaegu kui paratamatufele ning walmistuwad jek- leks hooga ette.

Paneb imestama iga rahuar mastaja — mis fi- jub rahwaid jõdima jellal hädaohtlikul ja keerulifel ajal? — Tuleb jee, mis peab tulema.

Kuidas kujuneb maailma jaatus, jeda ei tea inimene ette arwata, nagu näib, et inimene ei jõua ka jõjatuuli kinni pidada. Ei ole aga kaheldaw, et elame prohwetlikult tähtjal ajastul. Makjab proh- wetifõna: „Ärge tehke paha ei maale, ei merele ega puudele jeni, kui me oma Jumala julaste otjaefife jaame pitjeriga märkinud“.

Abessiinia keiser Haile Sellasie.

Abessiinia elu-olu.

Abessiinia on ijejeifew keiserriik Jda-Mafrikas umbes 10 miljoni elanifuga. Rahwastif on kujune- nud hamitide, jemiitide ja neegrite pifaajalifel je- gumenifjel. Elatafje iimarikes wõi neljakandilifis õlgedest kuhiffatufestega onnides, mis rühmituwad kiiladeks järskudel nõlwadel ja astanguil. Liigel- dakfje eeslitel ja kaamelitel kitfjaid karawaniradafid möõda. Minus raudteeliin wiib pealinnast Addis Abebafst Adeni laheni. Abessiinia on peamifelt kõrge mägismaa, mis kerkib järftult jaarena keket iimbritjewaid madalamaid alasid. Mägismaa koos- neb kõrglawadest, mida piirawad järftud murrang- astangud ning lahutawad hiigawad haudmitud. Jgal pool on märgata wulkaanilife tegewufe jälgi. Paks laawafiht katab kõrglawade pinda ja mitmel pool kerkib tulemägede kuhifuid.

Loodufewarade poolest on Abessiinia wäga rikas. Maa kannab lõpjakalt kõifjugu wilja. Tema mäed sijaldawad rikkalikult hinnalifi metalle — rauda, waske, kulda, platinat ja muud. Siiski musta keiserriigi põllumajandufest ega tööstufest ei saa weel praegu olla juttu; jee lubab olla tulewifus.

New-Yorgi neegrid annavad end üles Abessiinia väkke.

Seepärast iskawadki eurooplased ja eriti just itaallased Abessiinia endale. Seega on abessiinlastele nende kodumaa õnnistus ühtlasi ka õnnetuseks, ahwatledes pealetungile kadunud naabrid.

Abessiinia minevik.

Abessiinia on wana ajalooline maa ja riik. Ta kuulub inimkonna hälli piirkonda. Kõige wanem nimetus sellel maakohal on olnud Kiish, nagu nimetab piibel. Hiljem ta on nimetatud Mooramaks. Rahwaste keskel ta on etendanud nii tähtsat osa, et piibli ajaloolistes raamatutes mainitakse teda korduvalt. Ta on olnud omal ajal ajaloolisel näitelawal ühes Egiptuse, Assiiria, Süüria, Babiiloonia, Persia ja teistega. Nimetatud juured ja rikkad riigid on hukkunud või kaotanud iseiseiswuse tema kõrwal. Nende rahwaste hukkumine on olnud tingitud paganlikust kõlwatust eluwiiisist. Kui rahwas Looja poolt seatud eluleadusi ei täida, siis ei saa püüda elu. Rahwas languses tõmbab ise enesele nuhtluse ja hukatuse; nii on see enne olnud ja on veel edaspidigi.

Mooramaa on käinud paremat teed. Taaweti lauludes on öeldud: „Mooramaa jirutab oma käed Jumala poole.“ Ja see on tõesti nii olnud. Suutidelt nad on omandanud õige palju. Ja juudid olid tol ajal veel kõige kõlbelijem rahwas. Niiis kõlbelijelt abessiinlased pole olnud nii madalal kui nende kaasaegsed babiloonlased j. t.

Siis on veel täide läinud Jeejaja ettekuulutus (Jes. 11, 11), et Issand wõtatab koguda oma ülejäänud Mooramalt. Abessiinia on wanemaid kristlikke maid. Apostlite mõju ihegi küündis sinna. Kuuninga õukonnast juur isand oli sõitmas Jerusalemmast tagasi ja luges ning oli mõttes Jeejaja ettekuulutuse üle, milles kõne Kristusest. Wilippus seletas talle prohweeti kuulutuse ning wee juure jõudes ta sai ristitud oma usu peale.

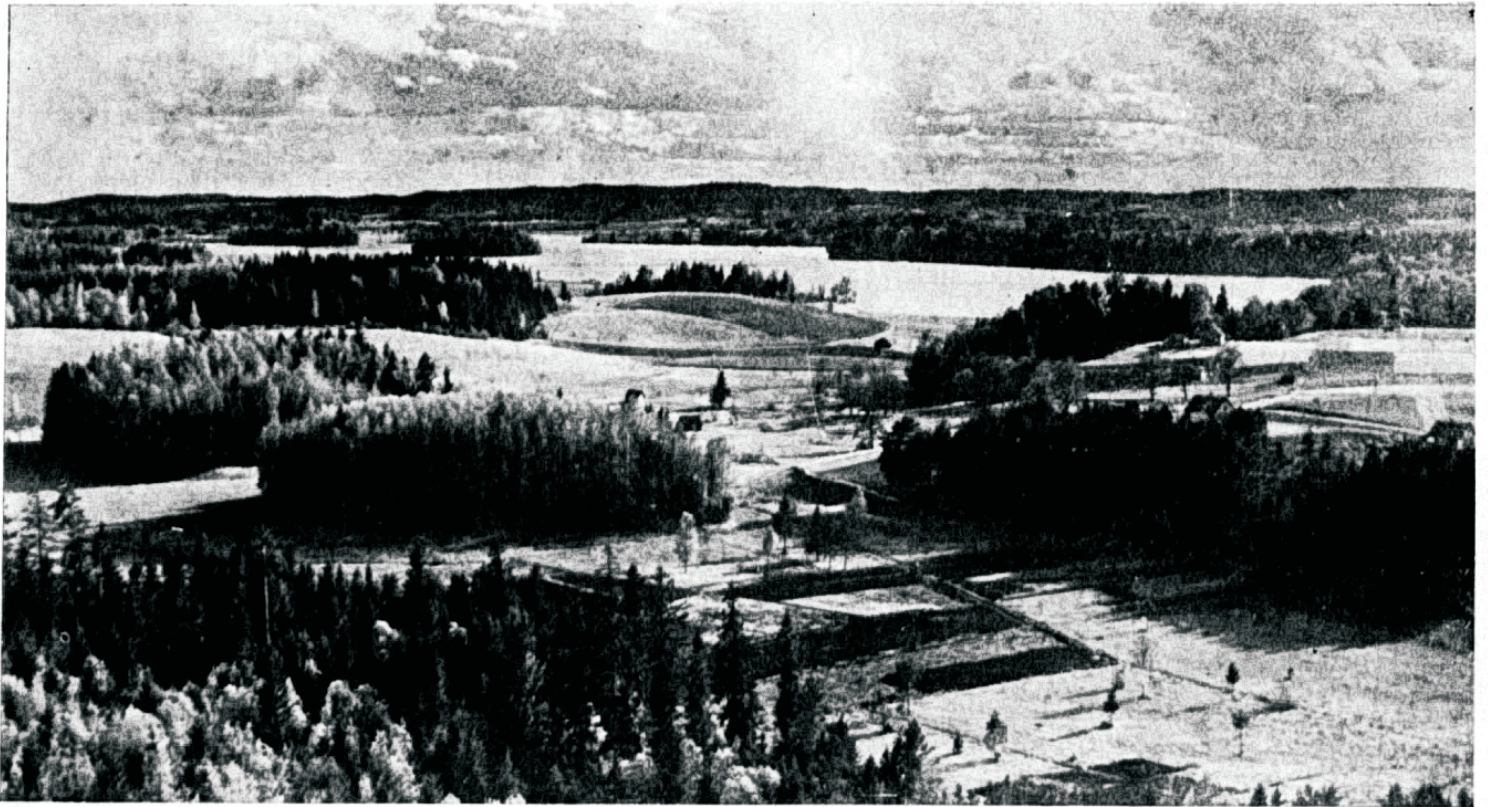
330. aasta ümber p. Kr. on rajatud Abessiinia kirik. See kirik on olnud kogu aeg iseiseisow ja katoliku kirikust lahus. Mitmed algkristlikud õpetused on seal muutumatult alal hoitud. Nii on neil õige hingamispaew, mille Issand seadnud ja kristlased esimestel sajanditel pühitjenud. Abessiiniale on paistnud waimulik walgus, kuid siiski omal ajal nõrkade kiirtena. Niiid on aga Mooramaa jällegi jirutamas oma käed Jumala poole. Neil on ka olemas Pühakiri omas keeles. Keiser hindab ja toetab ewangeeliasiooni.

Kui see nii peab olema, siis Jumal weelgi faitseb ka jeda maad.

— †

Aksumi linn Abessiinias.

PÜHAJÄRVE ÜMBRUS

MIS ON TÕDE?

Tõde on otjitud sajandite kestusel. Teda on otjitud teadufes, kunstis, mõttetarkufes, riigiwormides, religioonis. Teda on otjitud tänawal, koobastes, kõrwe üffildufes, kärarikastel koosolekutel. Temaft on räägitud ja kirjutatud palju. Tõde on leitud olewat üks suurimaid inimjoo wajadufi. Seni on ta fiiski jäänud laiematele hullkadele kät-tejaamatufks. Znimlikud püüded tõe leidmifeks pole annud joowitud tulemufti; seletufjed tema üle on jäänud puudulikufks.

Zuba hallis minemifus tegelefjd targad pead küfimufega: mis on tõde ja kus on see leida? Znimejed aga ei jaanud tõde kätte. Mii mõnigi uuri- ja arwas, et ta on juba jelle leidnud. Ta kandis jeda teatud aeg ja kadus ühes temaga. Zuba enne ristiufu tulekut tahtis paganlik mõttetarkufus leida tõde. Tefkifjd mitmesugufjed ufju- ja mõtte-teadufe woolud, kes tegelefjd tõe otjimifega ja elu-probleemide lahendamifega. Nende jufteemide otjimifite lõppotjus oli: Tõde on see, et polegi tõde. Seldi naerdes: Kui ükski tõde wanaks jaab, fiis ei kefta ta iga üle kolmekümne aasta. — Znimejed kaotasid üldfe ufju tõesse. Pilatus wäljendas oma kaasegjete arwamufi ja tundeid, kui ta küfis Zeesufjelt kahtlewalt ja pilkawalt: „Mis on tõde?“

Teadufus pidi olema suurimaks tõeuurijakfs. Tõe juure ta pole meid fiiski wiinud. Ta juhib meid

füll ringi maailmas läbi ilufate metjade, üle õit-lewate aafade, jääwäljade ja liiwaförbede; ta tut-wustab meid elawa ja eluta loodufega, jelgitab mõndagi elunähet; ta juhib meie pilgud läbi taewafina tähtedeni ja awab meie ees peidetud elu jaladufi; ta wõimaldab palju loodufejõude raken-dada inimefe teenifufusse. Kuid tõde ei jeleta ta mitte, ega wii inimeft tõe juure. Teadufus tegeleb mitmesugufste elu- ja loodusnähtufstega. Kuid kui küfida temalt: Mis on see kõik? Kufst, kuhu ja milleks? Mis on kõige olemife põhjus? — fiis peab teadufus jellifte küfimufte juures waikides fil-mad maha lööma. Teadufus ei wõigi tõde, abjo-luutjet tõde ja tema algmõifstet, jeletada. Tõde on wanem kui teadufus, wanem kui inimsugu. Kuidas wõibki poeg ära määrata ja jeletufst anda oma ifa olemasolu ja elu kohta. Ta wõib toha jeda aimelt jedawõrd, kuiwõrd ifa ife wõi teifed, kes wane-mad, tomale on jeletanud.

Mis on tõde? Palju jeletufi on püütud anda jõna „tõde“ piiritelemifeks. Ühes kurttummade foolis, kui efitati see küfimufus, üks õpilane tõmbas jirgjoone ja tähendas, et see kujutab tõde. Wale kujutamifeks ta tõmbas kõwerjoone. Me jaame parema piiritelu tõe jaoks, kui ütleme: Tõde on see, mis on olemas, wale on see, mida pole olemas. Tõde on muutumatu ja jääb samaseks alati. Mitmed ütlewad, et see on tõde, mida keegi

peab tõeks. Sel juhul polekski kindlat tõde, vaid on niipalju tõdesid, kui palju inimesi maailmas. Siin wahetatakse ära „tõde“ ja „tõekspidamine“. Tõekspidamised muutuvad, isegi sama inimese juures. Mida keegi pidas tõeks kümne aasta eest, jeda ta enam ei pea tõeks täna. Mitmed asjad, mis teadus luges tõeks aastate eest, ei ole tänapäew enam tõde tema filmis. Tõde iseene-
 jes on algusest ja on kõige olemise alus ning siju. Ta on muutmatu. Tõekspidamised aga pole igatahes wanemad kui inimjugu ja muutuvad ühes inimestega. Wõtame näiteks meie maakera asendi, kuu ja wanuse. Wanasti peeti tõeks jeda, et maakera on lame, asub millegi asja peal ja on uniwersumi keskpunktiks. Müüd on see tõekspidamine muutunud. Tema wanuse kohta on olnud palju tõekspidamisi, alates kuuetuhandest aastast ja lõppedes mitmesaja miljoni aastaga. Tõde maakera kujust, asendist ja wanusest on jäänud endiseks: ta on nagu ta on.

Wahel räägitakse uuteist ja wanadest tõdedest. Tõde ei saa üldse olla wana või uus, sest ta on niihästi wana kui uus. Inimese tõekspidamised võivad olla wanad või uued. Teatud oja tõde on tunginud inimese teadwusse ja on saanud temale selgeks ning on talle uus. Wõtame näite. Keegi ütles: Wana tõde on see, et inimene võib käia jala, aga uus tõde on see, et ta võib lennata. Üks pole uuem kui teine. Tõde, et inimene võib lennata, oli ikka olemas, ainult inimene ei teadnud jeda. See tõde oli ikka olemas, ainult inimesele on ta uus, kuna see jai talle hil-

juti teatavaks. Kui elektriwoolu kasutamine on alles hiljema aja leitud, siis ei tähenda see veel, et elektrit pole warom olnud.

Tõde ei tule üldse ohvida inimeste juurest. Jeesus ütles: „Mina olen tee, tõde ja elu.“ See on ka arusaadaw, kui teame, et tõde on kõige olemasolu siju, igawene, muutumatu. Issand nimetab end nimega „Mina olen“. 2. Moos. 3, 14. See tähendab, et tal pole minewikku ega tulewikku, vaid ainult olemik; ta on igawene. „Kõik on tema läbi ja temale loodud, ning kõik loomad seisawad tema sees ühes.“

Inimesed võivad tunda tõde ainult niipalju, kui palju tõde end on ilmutanud; nad teawad ainult ühe wäikese oja sellest. Peale ühikute tõe-
 ojakeste, mis puudutawad meie nähtawat ja tajutawat maailma, on teine oja, mis puudutab igawesi asju ning küsimusi ja ka meie tulewast elu. Sellega tegeleb usk. Teadusel pole siin palju kaa-
 ja rääkida, sest ta ei ulata nii kaugele. Maailm on waewelnud ehharwamustes aastatuhandeid. Inimsöö lunastamise, uue elu, surma, hauataguse seisukorra, igawiku, maailma saatus ja paljude teiste küsimuste üle pole keegi wõinud anda wastust. Ainult Jumal ise, kes on tõde, andis wastuse neile ülitähtsatele küsimustele. Jeesus ütles Pilatuse ees ülekuulamisel: „Ma olen selleks sündinud ja selleks ilmale tulnud, et ma pean tõele tunnistust andma.“ Jeesus oli kehastunud tõde. Ta mõtles, rääkis ja elas tõde.

Kristus on lahkunud isiklikult siit maailmast, aga tõde on jäänud siia. See on Jumala sõna,

MUNAMÄE VEERUL

milles on väljendatud Jumala mõte ja tegu. Sohanneje ewangeeliumi 17. peatükis, 17. jalmis ütleb Jeesus oma Isa poole saadetud palves: „Pühitse neid oma tões; minu sõna on tõde.“ Jumala sõna on sisendatud Pühast Waimust. Jumala julased on selle küll kirjutanud, aga nad olid kirjutamisel Püha Waimu mõju all. Püha Waimu nimetatakse „tõe Waimuks“, kes inimesi juhatab „kõige tõe sisse ja peab Jeesusest tunnistama.“ Joh. 15, 26. Kui Waimu nimetatakse tõe Waimuks, siis peab ka see sõna, mis ta sisendas Jumala sulastele, ja tunnistus, mis ta kannab, tõde olema.

Inimeste waated ja tõekspidamised on aegade jooksul muutunud. Maailma nägu on ka paljudes asjus muutunud; kuid jumalik tõde ei muutu. Issanda sõna on jäänud endiseks. Sageli arwawad inimesed ekslikult, et me peame tehnika ja teaduse arenguga muutma ka Jumala sõna ja selles peituwa tõe. Inimesed on ekslikud ja walelikud; seepärast nad peawad oma õpetused ja seisukohad wõtma rewideerimisele ja neid ka muutama wajaduse järele. Jumal aga on igawene ja muutumatu; temas on tõde. Ta sõna on tema tahtmise, iseloomu ja olemise väljendus ja on ka tõde. Sellest on üsna loomulik järeldus, et jeda sõna ei tohi muuta ega teisiti seletada kui Jumal ta lastnud panna kirja. Kui näiteks Sõna ütleb meile, et „alguses lõi Jumal taewa ja maa“, siis jääb see tõde seisma, ükskõik, mis inimesed sellest mõtleksid ja kuidas nad ka ei püüaks oma waleteadusega ajendada jeda tõe „uue tõega“. Kui Pühakiri näitab, et kõik inimesed on patused ja nad kõik peawad parandama meelt ja uskuma Jeesusele Kristusele ja wõtma vastu temalt pattude andestus ja uus elu, et pääseda igaweseist hukatusest, siis jääb see tõde maksma igal ajal kõikidele inimestele. Tänapäewane teadus wõi inimeste uskmatuse ei muuda jeda jumaliku tõe, mis väljendatud tema sõnas. Wastasel korral see poleks üldse enam tõde. Minult wale wõib muutuda, aga mitte tõde. Kuidagi peab olema maailm tekinud, kuidagi peab ärapääsemine tulema. See saab olla ainult ühtwõisi. Sa oluford, kuidas asi on, — see ongi tõde. Neist asjust räägib Jumala sõna.

Millele mõikime loota, kust abi ohtida — kui mitte Pühakirjast? Kas wõime loota inimlikkudele õpetustele? Ei kunagi. Paljud heidawad ära tõe ja jooksewad waleõpetuste järele ja ülistawad inimeste tarkust, mis seisab wastolus jumaliku tõega. Need inimesed tallawad tuult. Neid petetakse fatamorgaanast — õhupettepildist. Täna nad usuwad jeda, homme teisiti; neil pole üldse kindlat alust. Sedawõisi aga pole inimene, kes on kristlane, kes jüdamest usub tõde.

Mitmed ütlewad: Igauks saab õndsaks omas usus. Teiste sõnadega öeldud: Igauks saab selle läbi õndsaks, mida ta tõeks peab; kui keegi peab

tõeks, et Kiri teda päästab, jeda päästab ka Kiri, kui keegi usub, et elaw Jumal teda päästab, siis leiab ta pääsemise tema läbi; kellelegi kolmandale on tõeks see, et ta peab ise end päästma heade tegudega, ja nii pääsebki. Nii aga ei wõi tõde olla ega mõjuda. Mitte see pole ikki tähtis, et ma midagi usun ja kindlasti usun, waid tähtsam on see, et see oleks tõde, mida usun.

Tõe kuulutaja, Kristus, ütleb selle tähtsa lause: „Sa saate tõtt tunda ja tõde peab teid wabaks tegema.“ Joh. 8, 32. Tõde on ainuke, mis meid teeb wabaks patu ja surma meelewalaist. Wale ei tee jeda. Rahte samamõttelisi tõde pole; seepärast ei saa ka uskuda kahtmoodi ja loota pääsemist. Tahaksin weel alla kriipsutada ja hoiatada eksituse eest, nimelt: Meie tõekspidamine ei tee weel jeda tõeks, mis pole tõde; meie usk päästab meid ainult siis, kui usume tõde, s. o. Jumala sõna. Sellest järgneb wajadus oma tõekspidamised, eriti hinge õnnistuse küsimustes, läbi katjuda Pühakirjaga.

Tõde on elu; wale on surm. Tõde ei awaldu ainult usus ja tõekspidamises, waid elus. Tõde pole ainult tõusew päike, mille poole püüame ja mida näha soowime; ta on walgus ise, mis meid ümbritseb, meist läbi tungib, meid täidab. Temas me elamegi. Tõde puhastab ja wabastab inimese kurjust ja mustusest. „Õndsad on need, kes puhtad südamest, sest nad peawad Jumalat nägema“, ütles Jeesus.

Miks põlgawad paljud tõde ja hoiawad wale poole? Inimene omas loomulikus, walega rikutud seisukorras ei taha, et teda paljastataks ja noomitaks. Tõde on ainuke õige mõõdupuu ja wale ning ülekohtu paljastaja. Kristuse sõnadest selgub see järgmiselt: „Aga see on hukkamõistmine, et walgus on tulnud maailma, et inimesed armastajid pimedust enam kui walguist (tõde), sest nende teod olid kurjad. Seest igauks, kes kurja teeb, wihkab walguist ega tule walguse juure, et tema tegusid ei pea laidetama.“ Joh. 3, 19—20. Tõde kui walgus ilmutab kõik, mis kellegi elus on paha. Kui inimene ei taha wabaneda kurjust, siis ta põlgab ka ära tõe; muutub isegi tõe waenlaseks. Juudid löid risti Kristuse, sest nad ei wõinud sallida tema noomimisi ega tahtnud loobuda oma traditsiooniliseist pahest ja omakasupüüdlisest elust.

Kes põlgab tõde, see lööb ka müüd Kristuse risti. Süljates Jumala sõna, põlataks ka Kristust. Sellega häwitatakse ainuke pääsemise wõimalus. Jumal manitseb meid: „Siis tehke puhaks oma hinged tõe sõnawõtmises Waimu läbi“. (1. Peetr. 1, 22). Kes usub tõde ja lasseb sellel puhastada oma südamet uueks eluks, see inimene on tehtud wabaks tõe läbi. Ta peab nägema Jumalat ja jääma tema juure igaweses rõõmus ja õnnes.

E. Mey.

lademed ja kivistised

Teadusala, mis püüab selgitada maakoores tekkinud ja muudetud, nimetatkse geoloogiaks.

Geoloogia uurimisalaks on maakoores koosseis. Et materjal ja aeg jätab igapähele vabad võimalused oletusteks, siis on see teadusharu kannatanud jeni palju ebatäpsuse all. Sieti enamuse geoloogilistest väiteist on hüpoteesid ehk oletused.

Üldisemalt levinenud geoloogilise hüpoteesi järele maakera on tekkinud gaasiliste udufogude tihenemisel (nebulaarhüpotees, Kant-Laplace), kus juures välimine kindel pind moodustus hiljem vedela, tulise massi jahtudes ja tardudes. Tardunud maakoor ongi inimese eluvali, ning tema koosseis ja vorm peavad avaldama tema tekkinise ja sündmuste saladused.

Maakoor koosneb peamiselt kaljulistest massiit — tardkivimeist, nagu graniit jne. Nimetatud kivimid üffi ei suuda anda fakte maakera tekkinisest. Suurema geoloogilise tähtsusega on sette- ehk ladekivimid nagu mitmesugused liiva-, lubja-, kiltkiivid jne. Need on tekkinud wees ainete jettimise või põhjalangemise teel, ning sisaldavad loomade ja taimede jääneid, mis eristes oludes kivistunud ehk mineraliseerunud. Need kivistised ehk fossiilid omavad erilise tähtsuse möödunud aegade iseloomustamiseks ja õigel käsitusel peavad andma tõelisi teateid suurtest sündmustest maakera minevikus. Louis Agassiz kirjutab: „Maakoor on suur furnuaed, kus lademed on hauakiivid, milledele furnud ise on kirjutanud oma

15

PAEKALLAS KUNDAS

hauakirjad.“ Need on siiski kalakirjad. Zärgnewalt paneme tähele, kuidas neist dokumentideist on jeni aru jaatud, ja kuidas neist tuleks aru jaada.

Settekivimite lademeid on leida igal pool üle kogu maakera. Väbilõikes on nende paksus mõnest jalast mõneaja jalani, kuid on ka mõne tuhande jalalise läbimõõduga, nagu Koloraados, Ameerikas. Tähelepanuväärt on lademete paksuse ühtlus.

Weel tänini on selgitamata küsimus, millal ja millistes oludes on tekkinud need hiiglaulatusega lademed, eriti Kalifornias, Kanjas ja Inglise maal, kui arvestada ainult määratu mulla, savi ja liiva hulga, mida need sisaldavad. Tumm aine ise ei suuda vastata küsimustele — millal ja kuidas?

PALMILEHE KIVISTISED. Need troopiliste taimeae kivistised on leitud põhjavöös asuvas Alaskas.

Et maakera sündmused on olenewad jettelademetekkiamise aja ja oludega, siis on asunud erilijelt nende uurimisele. Siin on tekkinud mitmed hüpoteesid, mille loojaks on tuntud teadlased. Need hüpoteesid on pärit möödunud sajandist ja on saanud juba walitsemateks tõekspidamisteks. Kuid on alati wajaline teada, et nad on ikkagi ainult tõestamata hüpoteesid. Teaduslikule uurimisele on wiisiks jätta igalaadsed oletused enesole kuni leitakse katse ja waatlusega õige.

Kuidas tekkisid kivistised?

Möödunud sajandi geoloog B. Cuvier ja teised löid n.-n. katastroofilise teooria, püüdes seletada jettelademetekkiamise ja kivististe tekkiamist maakera tosinakatastroofilise, wõi ulatusliku uputuse üleelamisega. Sellele waatele astus vastu energiline Charles Lyell oma ewolutsioonilise teooriaga.

Ebaõnnestunult ja wäheste kaaluksuga lõi Lyell n.-n. ajaloolise geoloogia süsteemi. Siin ta jaotas möödunud aja tüüpiliste kivististe ja nende leiuksa järele teatud ajastuteks, kuid kiihimata, kas nende süsteemide eritunnused on maksivad fogu maakera ulatuses. Tänapäew on selle jaotusega jõutud niifaugele, et tüüpiliste kivististe (ordoviitsiumi graptoliidid wõi juurase ammoniidid) järele on tehtud peeneid ajajaotusi. Ürgaegfond olewat olnud eluta, aeguaegfonnas olewat elu alanud ürgelismas astmes, wanaaegfonnas leiduwat juba enam loomaliike ja selliseid olendeid, kes omawad luustiku wõi fooriku, keskajaegfond kuuluwat dinosaurustele, brontosaurustele ja teistele loomade hüglastele ja uusajaegfonda tähistatakse praegusaegse loomastiku ja taimestikuga.

Siiski tegelikult pole see mingi ajalugu. Selleks süsteemiks puudub ajalooline materjal. Ladefonnad ei asu korrapärase kihilidena üksteise peal. Nad

Inimese waim wajak kõigele lahendust. Möödunud ajad ja sündmused nõuawad uurimist.

Kuidas tekkis meie jalgealune maa?

Kuidas kujunesid maakera pinnavormid ning arenes ja kandus elu maakeral?

Nende ja teiste küsimuste lahenduseks anname ruumi siin ja edaspidi.

Avaldame ameerika geoloogi prof. G. Price töid, milledes geoloogilise aine käsitamisel on avastatud uusi tõdesid.

pole arhiwiraamatud ega selle leheküljed. Närkeist loetletud lademed on siit ja sealt otsitud ja kokku flapitud, nii siis ainult teoreetiliselt. Loogika alusel on moodustatud oletatav wõimaluste süsteem wõi kawa. Siiski on olnud kawa enne walmis ja selle üksikasjade juure on tõlgitsetud kivistised, milles on erinewaid loomajälgi wõi jääneid.

Wanaaegfonna kembriumi ajale omistatakse eimejed organismide jäljed. Gelmiises aegfonnas olewat organismel puudunud luustik ja foorik, mis oleks wõinud kivistuda. Ometi leitakse neis ka kõrgemaid loomaliike.

Tänu hoolitsajale uurijatele teame, et kivististe leiuksa ja ajastute süsteem on warisenud kokku. Tegelikult on jama kivistisi leitud igas wõimalikus ajastus ja lademes. Seega jeejuguine kivististe ajastute jaotus ojutub wõltsiks ning on ilma teadusliku wäärtuseta. Tänapäew pole teaduslikult jolliidne ega täpne määrata selle süsteemiga aegu ja sündmusi.

PAEKALLAS MERIKÜLAS

Uuemad teaduslikud uurimused on niisiis toonud esile üllatavaid asjaolusid vastukaaluks senipäi-
nutele. On tõusnud rida uusi küsimusi. Seni oli
vastamata, kuidas tekkivad kivistised? Kuidas
maeti määratu hulga puud ja taimi vahelduvalt
lubjakivi kihistidega, milles asuvad sügavmere kar-
pide ja teiste mereloomade kivistised? Kuidas
hävinesid terved sügavõsad loomi, nagu hiigla
dinosaurused, kellede jäänete kandjaks Arizonasse ja
Gobi kõrvesse on olnud hiigla veewoolud, kuid
praegu peavad reisijad seal kandma kaugas waja-
liku weewarustuse, et mitte surra janu? Kuidas
elavad soojavee korallid jäämere piirkonnas, kus
nende jääned on moodustanud määratud lubjakivi
lademed? Kuidas hukkunud elavate nii massiliselt,
et tänini on jäinud küllmas wöös nende jääned,
mida sealt nälgijad karud, hundid ja rebased neid
välja kraabivad.

Üheks juuremaks luulejutuks on osutunud ar-
wamine, et kivistised peaksid alati kuuluma mõ-
nele n.-n. „väljajurnud liigile“. Kuid Ameerika
ja Inglise kriidilademed on koosseisult jama-
sed praeguse Atlandi ookeani settega. Samuti Niagaa-
ra lubjalademeist wõi Austria Alpide tipust leitud
karbid pole erinevad praegu Wäikse ookeani põhjas
elawatest. Los Angelosist ja põhjapooluse igawesti
jäätanud jaartelt leitud elawandi luud ei wõi mille-
gaagi eraldada praegu Indias elawate omadest.
Kõik Gröönimaal ja Alaskas leiduvad kiviõie
lademed sisaldavad samu puud, mida leiame praegu
Michiganis, Ohios wõi Kalifornias. Loodetakse
kindlasti leida veel enam tõsiasju, mis näitavad,
et leitud kivistised kuuluvad praegu elawate sügav-
konda.

Maa- ja weealade wahetus — randjoone kõikumine.

Juba Lhell oletas, et igasugused settekiwimid on
tuginenud ookeanide põhjas. Et neid lademeid leia-
me eranditult üle kogu maakera, siis pidawat prae-
gune manner oloma kunagi olnud merepõhi. Tähen-
dab, maa ja wesi on wahetanud oma asukohti. Eriti
tähtsaks on peetud tähelepanekut, et Jemmoskan-
dias, Väänemere põhjaosas ja Itaalias randjoon
aeglaselt nihkub mere poole ning teisel wastupidi.
Seega olewat tõelisel olemas maa- ja weealade
kohawahetus. See nähe pidawat olema küllaldane
kõigi keeruliste jündmuste seletamiseks.

Möödunud sajandi waatluswiisid ja abinõud
olid pealiskaudsed ja wähetäpsed uueaja geoloogide
omadega wõrreldes. Mida täpsamate abinõudega
niiud mõõtmisi korraldatakse, seda küsitavamaks
muutub, kas üldse on kestwalt olemas jarnast maa-

ja weealade wahetusprotsessi. Douglas Johnson,
juhtiv Ameerika autoriteet ütleb: „Praegu kõik
tõendused randjoone liikumises rajanevad tähtsujeta
waatlustele ja on kaheldawad“. Science, Jan.
7, 1927.

Kuigi on tõde, et on tõusu ja kahanemist wäikes-
tes mõtudes, siiski see ei seleta küsimust, kuidas lii-
kused ookeanid ja mandrid muistseil aegadel nii laia-
ulatuslikult ja järjekindlalt.

Ja pealegi maa ja mere kohawahetus jätab ka
kivististe probleemi lahendamatuks. Tähtsamis-
wäärt on asjaolu, et lubjakivi lademed, mis koos-
nevad ainult sügavmere loomade jääneist, nagu
brachiopoodid, forminiferid, radiolarid jne. jeline-
wad kas kiviõie lademetega, mis sisaldawad mandri
taimi, wõi korrapäraselt liiwa ja jawi lademetega,
mis olnud warem küllal maal. See korduw ja
kindel sügavmere ja mandri jäänete läbiligi esi-
mine moodustab haruldase nähtuse, mida ei seleta
ükski praegune maal ega meres toimuw muuteprots-
ess. On kindel, et mandri loomade ja taimete ki-
wistised ei ole tekkinud mere põhjas, kuna rand-
joon siirdub aeglaselt ja sügawvee alla saamiseni
jurnud keha on ammugi mädanenud. Üldse järe-
led kivistised ei teki mere põhjas. Ümeti kivistisi
leidub igal pool.

Uurimuste tulemusi.

Juba wanad kreeklased, keda peetakse teadusli-
kult mõtlejaks rahwaks, leides maa seest mõne wöo-
ramaise elaja luu wõi mäetipust merekarbi, tegid
kiire otjuse, et meri ja maa on alati wahetamas
kohti ja arwajid sellega lahendanud keerdküsimuse
täielikult. Ka Lhell, ainult jada aastat tagasi ei
toiminud palju targemini. Teda wöib küll juba pi-
dada esimeheks geoloogiks, kes hakkas käsitama seda
teadusala terve maakera ulatuses. Kuid mis pidi
juutma üks mees selle hiigla ülesande ees enne
raudtee, telefoni ja telegraafi leiutamist. Samuti
olid tollal zoologia ja botaanika ainult osaliselt
tuntud, ning ookeanide sügawusse pääsemine wöi-
matu. Ainult meie päewil on tulemas nähtawale
tõsiasjad, mis wõimaldawad näha geoloogiliste
probleemide õige lahendamise.

Nagu nägime lademed ja kivistised ei räägi
arenemise kasuks. Uuemad uurimused näitawad, et
ei ole erilisi ladefondi, mis wastawad teatawale
arenemisajajärgule; üks lade oma erinewa koos-
seisuga ei ole wanem teisest. Kuidas need mitme-
sugused lademed on tekkinud, sellest järgmises
numbris.

G. Price.

Milleks Kristuse tulek?

Üheksateistkümmend sajandit tagasi külastas meie maad olemus teijest maailmast. Milline pühalik mõte! Jeesus Kristus tuli taevast, au- ja walgujeriigist, wahetas oma kuningliku au puujepa olukorraga, ja fõndis oma pühade jalgadega jessel patuga rikunud maal. Jeesus ütles, et ta on taevast tulnud. „Seit ükski ei ole taewasje läinud, kui aga see, kes taevast maha tulnud, Inimeje Poeg, kes on taewas.“ Joh. 3, 13. Müüd ei ole Jeesus enam siin. Juba ammu ta pööras tagasi oma Isa juure. Ta mõeti taewasje, kuid ta ütles: „Ma tulen jälle ja tahan teid enese juure wõtta, et teie ka olete, kus mina olen.“ Joh. 14, 3. Paljud õpetawad ja usuwad, et Jeesus on meie juures Püha Waimu näol, ja temal ei olewat waja enam teist kord isiklikult tulla meie juure; ilmaaegne on teda oodata. Kas see on õigus? Kas maailm püüib sajandist sajandisse nii, nagu ta on praegu, ilma et Kristus tuleks?

Pühakirja läbi katsudes leiame, et Kristuse teine tulek on sama kindel, nagu jeda oli tema esimene tulek.

Ülestõusmine.

Õigeks on Kristuse teine tulek wajalik Kristusesse surmude ülestõusmiseks. „Seit et Issand ise tahab maha tulla taevast sõjakõrjendamise, peaingli hääle ning Jumala pajuaga, ja kes Kristusesse surnud, need peawad üles tõusma esmalt; pärast peab meid, kes me elame ja üle jääme, ühtlasi nendega pilwedes fistama Issanda wastu taewa poole; ja nõnda peame ikka Issandaga olema.“ 1. Tesj. 4, 16. 17.

Kristlase kõrgeim eesmärk on omandada igawene elu; haigusle, surmale ja kadumisele alistatud keha asemel saada ümbermuudetud, jurematu Jeesusele Kristusele farnane keha. „Seit meie elu on taewas, kust me ka ootame Õnnistegijat, Issandat Jeesust Kristust, kes meie halwa ihu tahab muuta, et see tema äraseletatud ihu farnajeks peab saama jeda wäge mööda, millega tema kõik asjad võib enese alla heita.“ Wilipi 3, 20. 21.

Kui Kristus ei tuleks teist korda, siis surnud usklikud ei tõuseks kunagi oma haudadest üles, ei saaks kunagi omandada igawest elu ega saaks muudetud.

Kristus tuleb teist korda, seit ta on jeda töötanud. Siis äratatakse usklikud surnud üles, siis häwitatakse surm igaweseks ajaks. Mis mõiks küll usklike enam rõõmustada kui see ilus ülestõusmise lootus. See lootus annab jõudu minna läbi hädaoru ja mitte kurwastuda; raskustes olla ja mitte wäjida. Nii oli see ka apostel Paulusega, kes oli Rooma wanglas finni ewangeeliumi pärast.

Scalt kirjutas ta kirja Wilipi kogudusele, milles ta ütleb: „Rõõmustage Issandas alati!“ Mis oli selle juure rõõmu allik? Paulus ootas Issandat taevast ning uskus kindlasti, et siis tõusewad surnud üles ja häwiw muudetakse häwimatuks.

Õigete kogumine.

Teijeks peab Kristus tulema, et koguda õigeid taewasje. „Ka siis peab Inimeje Poja tähte taewas nähtama, ja siis peab hulguma kõik rahwajugu maa peal, ja peawad nägema Inimeje Poja tulewat taewa pilwedel juure wäe ja auga ja tema läkitab oma inglid juure pajuaga häälega ja nad peawad kofku koguma tema ärawalitsetud neljast tuulest iheist taewa otjast teise.“ Matt. 24, 30. 31.

Surm on lahutanud kalleid sõpru. Leinajad küsiwad: Kas näen kord weel oma armsaid? Jah, Issanda juurel päewal usklikud näewad ja kohtawad üksteist. Jeesuse Kristuse teine tulek kindlustab jeda. Ülestõusmise hommikul meie armsad lahkunud ei ole enam haiged. Nad tulewad igawese nooruse wärskuses ja terwitawad meid. Saiquse ja surma tunnuseid ei ole enam kufagil näha.

Kristuse teist tulekut on wõrreldud lõikusajaga. Lõikusaeg on selle maailma lõpp, ja lõikajad on inglid. Kristus tuleb oma inglitega kui lõikaja. Nii nagu lõikusaeg on ühenduses külwiajaga, nii on Kristuse teine tulek ühenduses tema õimeje tulekuga. Kristuse kannatused ja piinad oleksid olnud asjatud, kui ta ei tuleks tagasi ega lõpetaks oma lunastamistööd. Kes usub tema esimest tulekut, tema kannatamist meie pärast, tema ülestõusmist ja taewaminekut, see ootab teda ka teist korda tulewat. „Nõnda on Kristus üks kord ohwerdatud mitme pattuõid ära wõtma; teist korda peab teda patuta nähtama neist, kes teda ootawad õnnistujeks.“ Gebrea 9, 28. Kristus ei ole mitte ainult meie usu algataja, waid ka lõpetaja. Tema teine tulek on wiimne töö juures lunastamistööd.

Kohtumõitja.

Kristus peab tulema ka kui kohtumõitja. Kui Kristus tuleb, siis saawad õiged taju ja ülekohtused karistuse. Ei mitte surmas ega surmaga jaa inimene taju ega karistust. Kõik inimesed lähewad hauda. „Nad lähewad kõik ühte paika; kõik on põrmust, ja kõik saawad jälle põrmuks.“ Rog. 3, 20. Tajuamaksimine peab weel tulema ja see tuleb, kui õiged tõusewad üles. „Urge pange jeda imeks, seit tund tuleb, millal kõik, kes haudades on, peawad tema häält kuulma ja wälja tulema, kes on head teinud, elu ülestõusmiseks, aga kes on paha teinud, hukkamõitumise ülestõus-

miheks." Joh. 5, 28, 29. Kui tuleb tund, millal kõik, kes on hauas, saavad taju või karistuse, siis on selge, et seda ei ole veel keegi surmatunnil kätte saanud, vaid palga saavad õiged ja ülekohutused ülestõusmisel. Ehk küll ajalikkudes kohtudes karistatakse kurjategijaid, siiski on palju ülekohut veel karistamata ja õige kannatab temale tehtud ülekohu all. Kui Kristus ei tuleks, siis kasvaks ülekohus ja õige ei saaks taju. Üljaleht kirjutas, et läinud aastal laskis Ameerikas enese maha keegi kohtunik sellepärast, et ta oli mõistnud surma ühe süütu inimese. Uurimisel näis olevat süü tõendatud, mille tõttu surmaotsus täideti, kuigi süüdistatav, istudes juba elektritoolil, tõendas, et ta on süütu. Kui hiljem Chicago politseil õnneatus tabada õige mõrvar, siis selgus, et surmatu oli süütu. Kohtunikku rõhunud teadmine, et ta on surma mõistnud süütu inimese. Seepärast ta otsustas endale ise karistuse ja laskis enese maha. On ometi palju jääraseid mõrvasid, mida ei ole ükski inimene suutnud selgitada, ja sama palju on juhuseid, kus õige kannatab ülekohu tõttu. Kui Kristus tuleb, siis mõistab ta õige otsuse. Siis ei kirjeldata enam keegi, miks ülekohusel läheb hästi ja õigel halvasti, siis võidab õigus täielikult ja ülekohus hävitatakse igaveseks ajaks. Õigus on siis troonil. „Zehoova on öelnud mu Issandale: istu mu paremale käele, jeni kui ma saan ju waenlased pannud ju jalgealuseks järjeks.“ Paul 110, 1.

Ma a u u e n d a m i n e.

Kristus peab tulema teist korda, et uuendada maad õiguses. Inimene ei või kaotada patu needust, seda võib ainult Kristus. Kui ta tuleb lõpuajal, et vastu võtta oma riiki, siis ta uuendab maa. „Aga Issanda päev tuleb kui varas öösi, millal taevad raksumisega peavad hukka minema ja ilmalikud asjad ära põlema ja lõppema ja maa ja teod, mis seal sees on, peavad ära põlema. Et nüüd see kõik peab ära lõppema, misjulgused teie siis peate olema kõiges pühas elus ja jumalartutuses, oodates ja tõtates Jumala tulemise päeva poole, millal taevad tule läbi peavad ära lõppema ja ilmalikud asjad ära põlema ja ära jutama. Aga meie ootame uusi taevaid ja uut maad tema töötuse järele, kus õigus elab.“ 2. Peetr. 3, 11—13. Apostel Peetrus näeb prohvetliku pilguga maa uuendamisprotsessi. Tuli puhastab selle maa, patt, patutööd ja patused põlevad. Seda puhastamistööd Kristus ei tee mitte seepärast, et talle meeldib patuse surm. Ei! Vaid patt, ülekohus peavad saama ükskord täielikult hävitatud, ja kes on otsustanud patuse jääda, see põleb ühes patuga. Johannes kirjutab Almutamisraamatus 21. peatükis uuendatud taevast ja maast ja ütleb järgmiselt 4. salmis: „Ja Jumal tahab ära pühkida kõik weepisarad nende filmist, ja surma ei

pea enam olema, ega leinamist ega kivistamist ega waeva ei pea enam olema; sest et esimesed asjad on ära läinud.“

Palgest palgeste.

Kui olete lahutatud mõnest armjast inimesest, siis igatsete teda jälle näha. Nii on usklikud köifidel aegadel oodanud igatsusega näha kord oma Õnnistegijat palgest palgeste. Kristus peab tulema teist korda, et see kõikide usklikude igatsus täituks. Juba seitsmes Adamast, Genof, kuulutas Kristuse aurikast tulekust; Siioob oma kannatustes rõõmustus lootusega näha oma Õnnistegijat. Taaniel nägi Baabeli wangipõlves prohvetlikul pilgul Messiasse riigi ülesehitamist. Kui Õnnistegija läks taevasse ja jüngrid waatasid igatsusega taevasse minemale Õnnistegijale järele, siis kaks inglit walges riides peatusid jüngrite juures ja ütles: „Kallileamaa mehed, mis te seijate ja waatate üles taevasse? Seefinane Jeesus, kes teilt on üles võetud taevasse, see peab tulema jelsamal kombel, kui te teda olete näinud taevasse ära minemat“ Ap. t. 1, 11. Lootus on kindel. Et tinnitada usklikude igatsust, siis kaadab Jumal ingleid taevast ja lasseb ütelda, et jeesama Jeesus, kes kord oli siin, tuleb jälle taevast ja usklikud näevad teda, nii nagu nad nägid teda taevasse minemat. Kas ja ei soovi näha palgest palgeste seda, kes sind lunastas ja nii armastas, et läks sinu eest surma. Kas see on sinu südamlis soov? Kas ja tead, milline peab olema sinu elu? „Mu armjad, me oleme nüüd Jumala lapsed, ja ei ole veel mitte avalikuks saanud, mis me saame olema, aga me teame, kui ta saab avalikuks saanud, et me tema jarnased peame olema, sest me saame teda näha, nõnda kui tema on. Ja iganiks, kellel jeesinane lootus on tema peale, see puhastab ennast, nõnda kui tema on puhas.“ 1. Joh. 3, 2, 3. Kui ja soovid teda kord näha palgest palgeste, siis pead ja elama puhas elu, pead tegema puhtaid tegusid ja mõtlema puhtaid mõtteid. Sinu soovis teda näha on nii palju õiget ja ehtjat, kui palju sinu elu muutub paremaks ja puhtamaks, Jeesuse jarnaseks.

Üle kõikide rõõmustab üks asi meid kõige rohkem, ja see on, et Jeesus tahab meid näha enda juures. „Jä, ma tahan, et kus mina olen, ka nemad minu juures on, teda ja mulle oled annud.“ Joh. 17, 24. Jeesus tahab sind enda juure. Kas ja tahad teda südamest näha. Kui see on nii, siis rõõmusta, et ta pea tuleb teist korda. Tema tulekul on kaks inimklassi. Üks klass ei ole kunagi igatsenud tema tulemise järele. See kohtub, kui ta tuleb, ja hukub igaveses surmas. Sellevastu teine klass, kes on igatsedes oodanud filmapilku, tertvitab rõõmuga oma Õnnistegijat ja läheb igavesse rõõmusse.

J. Jurfewics.

LAPSED SUVEL

Laps ja loodus

Wõiks ehk kahelda, kas lapse tegelemisel loodusega ja loodusteadustega on mingit väärtust lapse kõlbelise meeluse ja kõlbeliste harjumuste kujunemisel. Ütleksime ju, et teadus on töö otjimine hoolimata sellest, kas see töö on hea või paha, ilus või inetu. Ja tõesti loodusteadus ei saa asjade ja nähtuste kohta ei katse ega harutuste teel kindlaks teha, misjulgused neist kuuluvad kõlbeliste, misjulgused iluliste mõistete ringi. Kuid ometigi on tegelemisel loodusega lapse vaimuilmale kujundamisel juur kasvataw väärtus.

On arusaadav, et tegelemine loodusega võib anda tagajärgi alles sellest lapse arenemisastmest alates, kui lapses ärkab huvi loodusefenomenite ja loodusnähtuste vastu. On see huvi kord ärkanud, siis algab loodusteaduse viljakas mõju lapse kõlbelise olemuse arendamisele.

Ei saa olla kahtlust jelles, et loodusteadused õpetavad last rohkem kui mingid teised teadusharud vaatlema, j. t. asju ja nähtusi meelte kaudu tähele panema. Loodusteadus wirgutab last vaatlema pilvede ja maastikkude, kividete ja kaljukihide, taimede ja loomade vorme ja värve, juurust ja vastastikuseid kaugusvahetordi. Ta harjutab last kuulama looduse häält, kumpima ta esemete pinda, haistma nende lõhnu ja tajuma nende maiku ja joosustet.

Selline tegew, täpne, tähelepanelik loodusasjade ja -nähtuste tajumine areneb lapse hinges

otjekoheselt meelt ja ausust. Ta sunnib last oma waremait kujutelmel ja mõistel asjade ja nähtuste kohta, mis on sageli puudulikud või ebaõiged, kontrollima ja parandama ja seega tööle leidma ning armastama. Katjetamine loodusasjade ja -nähtustega aitab last oma ekslikel kujutelmel asjade ja juhetel üle parandada. Ta harjutab teda wafides looduse wastuseid tema küsimustele ära kuulama ja sõnakuulelikult looduse töödele alluma ning neid austama. Loodus juhatab last tõsiasju täpselt ja otjekoheselt mõistma ja oma isekuid waateid asjadele ja nähtustele õiglaselt arvustama. Tegelemine loodusega aitab last kujundada otjekoheseks ja ausameeliseks niihästi teiste inimeste kui ka iseenda juhtes ja õpetab teda armastama tõtt ja põlgama walet.

Kuid loodusasjade ja -nähtuste tähelepanelik waatlus ja katjetamine nendega ei arenda lapses mitte ainult otjekohesust ja ausat meelt ega õpeta teda mitte ainult oma wigu leidma, waid see aitab tal ka oma eksimuste põhjusti awastada. Korrates waatluju ja katjeid mitmejulgustel oludel, laps õpib oma eksimuste tingimusi selgitama ega lasse ennaist enam petta nähtuste tõeliste põhjuste juhtes. Selline eksimuste põhjuste eritlus harjutab last oma jüdametunnistuse häält kuulma ja awastama neid motiive, mis seal ebaõffukõla põhjustawad. Seega omab tegelemine loodusega juure wäärtuse lapse moraalse maailma arendamises.

Mitte alati ei anna loodus oma jaladusi hõlpsasti mälja. Väga sageli peab laps loodusejemetete ja nähtuste põhjusti murides nende ette nõutult seisma jääma vastuse puudusel loodusele ettepannud küsimustele. Tihti leiab laps, et oletused, mida ta loodusnähtuste seletamiseks on püstitanud, on ekslikud. Siis tuleb lapsel oma oletustest nähtuste kohta loobuda või tuleb jeda nähtustele kohastades muuta. Kõik see õpetab lapselt tagasihoidlikkust, alandlikku meelt ja vähendab tas teinud uhkuse- ja üleolekutunnet, tuues teda arusaamisele inimese meelte puudulikkusest ja mõistuse piiratusest.

Selline pettumus oma eesimatuist loodusnähtuste seletamisel arendab lapses ühtlasi ka kannatlikku meelt ja seplikku kaas-inimeste oletuste ja muude mõtete juhtes. Kõudes weendumisele, et inimese mõistus ja muud võimed on piiratud võrreldes looduse otjatuise ja vägevusega, muutub laps järleandlikumaks ja lapselikumaks oma lähikäimises kaasimestega.

Tafistused, mida laps sageli loodusasjadega ja nähtustega katsetades peab ära mõitma, karastavad ta tahtejõudu ja õpetavad teda kannatlikuks. Laps saab teadlikuks selles, et liig hoolimatud või ägedad liigutused ja muud sellised mõtted võivad ühel hetkel hävitada selle, mis saavutatud pikaajalise ja waewarohke tööga.

Samuti arendavad raskused, mis lapsel loodusnähtuste katsetelisel uuringul tuleb mõita, temas algatusvõimet ja harjumust püsiwalt ja ennaistjalgawalt töötada.

Loodusejemetete fogramine ja fogue korraldamine, millele enamik lapsi wastawas eas waimustu-

jeaga andub, arendab lapses korra, puhtuse ja hooljuse meelt, mis on parimaks tagatiseks ta hiljemale edufale tööle niibästi ta lähenta ümbruskonna kui ka fogu inimkonna heaks.

Kõigeist eeltööduist selgub, et tegolemisel loodusega ja loodusteadustel on lapse kõlbelise meeluse ja kõlbeliste harjumuste mäljaarendamisel suur ja tähtis kaswataw wäärtus.

J. Piiper.

ÖNNELIK NAER

Kodaki foto.

Mis on kodu?

Üks inglise ajakiri saatis umbes tuhandele inimesele küsimuse: mis on kodu? Saabus kahelkajada wastust. Ühiskonna eri klassidesse kuulwad inimesed awaldasid oma ideaalkujutuse kodust. Toome siin mõned:

Kodu on maailm, kus on kõrwaldatud mõitlus; maailm, kuhu on koondatud armastus.

Kodu on koht, kus wäikejed on juured ja juured on wäikejed.

Kodu on isa kuningriik, ema maailm ja laste paradüis.

Kodu on koht, kus kõige enam kaebame ja kus meid koheldakse kõige paremini.

Kodu on igatjuste eesmärk, tepppunkt, mille ümber kogunewad meie jiidamete parimad lootused.

Kodu on koht, kus meile antakse jüüa kolm forda päewas, jiidamele aga tuhat forda.

Kodu on ainus koht maailmas, kus armastus warjab meie wead.

Isa ootab vilja

Oli Jaani sünnipäev. Ta sai kümne-aastajeks. Ede oli temale kinkinud ilusa rahakoti ja ema oli talle ostnud neljateralise taskunoa. Kuid miski ei meeldinud temale nii kui raudlabidas, mis talle samuti kingitud. Ta oli kogu päev aias tegevuses, kaevates hooljasti maad. Pärast õhtusööki isa võttis poja uue labida ja läks sellega aeda. Jaan järgis temale uudishimulikult. Isa käis pigut aias ümber, astus lõpuks ühe aiale lähedamal oleva peetra juure ja hakkas seal kohendama mulda. Siis, ilma midagi ütlemata, ta võttis taskust mõned seemned, riputas need kaevatud vaosje ja kattis need mullaga.

„Do, isa,“ ütles Jaan, „ma ei teadnudki, et sügijel võib külvata. Mis seemned need olid?“

„Süna seemned,“ vastas isa. „Loodan, et neist peagi sirguvad puud ja et neist furd saab vilja. Kui ma furd olin kaheteistkümnne-aastane, siis minu isa külvas ka süna seemneid, ja nüüd need on sirgunud juurteks puudeks. Näed, need puud, mis on kõige lähemal aiale.“

„Ah need on minu külvatud,“ imetles Jaan. „Pidiid küll vist kaua ootama, enne kui neist vilja laid?“

„Terveelt kümne aastat,“ vastas isa. „Mäletan veel praegu selgesti, kui pikkamööda nad kasvajid ja kui igaw oli oodata vilja. Kui nad õitseteid esimest forda, siis ma olin kangel kodust, nimelt koolis, ja kui ma neilt esimest vilja maitsetin, siis olin juba lõpetanud kooli. Minu isa oli sel ajal juba furnud ja tema ei saanud nende vilja maitsta.“

Jaan vaikis. Ta mõtles jellele, et kümne aasta järele saab ka neist seemnetest viljakandjad

puud ja et tema isa on siis juba wana mees ja tema ise peaks olema —. Isa tahtistas teda edasi mõtlema, üteldes: „Mõtled ja, et kümne aastat on pikk ootamisaeg?“

„Jah, tõesti. Mina küll ei tahaks nii kaua oodata ja puud harida, pealegi kas ta üldje hakkab kandma vilja. Olen näinud puud, mis ei kannu vilja.“

„Ma tean, on üks aednik, kes on oodanud omalt puult juba kümne aastat vilja, ja veel praegu ei nähtu sellel vähematki märki viljast,“ ütles isa.

„Mina raiufjin selle puu maha,“ tähendas Jaan.

„Ta võib veel mitu aastat oodata, wiisteistkümmend, kakskümmend või enam aastaid, halastades wiljatule puule ja jaates ustawad teenrid, kes teewad jelle puu jaoks kõik, mis ial võimalik; ta võib aga jelle ka raiuda maha wäga ruttu,“ ütles isa.

Jaanile selgus järsku, keda isa jelle all mõtles. Juba aastaid tagasi tal on olnud tunne, et ta peaks olema hea laps oma wanematele ja ka taewasele Isale; kuid alati ta on ütelnud: „Kui furd meheks sirgun, siis on jelleks aega küll.“

Pikkamisi nad astusid toa poole ja kumbki ei lausunud sõnagi.

Möödus aeg, puud sirguisid ja Jaan ei saanud furdagi minna mööda neist puudest, ilma et ta ei oleks mõtelnud sõnadele, mis oli ütelnud tema isa.

Noor lugeja, kui kaua on Jumal ootanud sinult vilja?

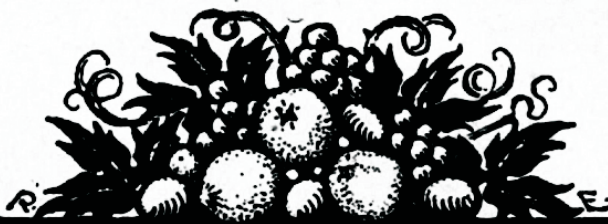
Elanikud metsas

Walent ja mina olime metsas. Kuuljime äkki mootoriturinat — mingisugune üsna nõrk hää, kuid selgesti kuuldam. Turina vaikides püüdsime leida üles jelle tekitaja, kuid ei näinud midagi.

Siis lühikeste waheaja järele see „mootor“ jatkas jälle oma pörinat. Kuid see furd oli meil tagajärg, sest ainult mõned jalad ülewal meie peakohal

õhus nägime rohelist wuristajat lindu. Tema „mootori“ turin lõppes siis, kui oli istunud oma õksjal ajeteiwale pesale. Need väikejed jõulised tiivad liikusid õhus nii kiiresti, et sünnitasid wurina.

Milline pesa! Imelik tilluke hall mütsikas hallil puuõksjal — jee võis olla seal jeni ühegi inimfilma nägemata, sest ta oli hästi õksteist war-

Rõõmus meeleolu

Juba vanal ajal — Saalomoni päevil — peeti rõõmust meelt arstimiks. Selle kohta on öeldud: „Rõõmus süda, saadab hea terveise, aga rõhutud waim kuivatab luudki ära.“ Sp. j. 17, 22. See sõna on kõlanud aastatuhandeid ja on veel täna sama tõde, kui siis, millal jeda avaldati esimest korda. Misti muu pole ohtunud teaduses ega igapäevase elu praktikas kindlamaks kui eelöeldud tõde. Meeleolu avaldab kogu inimese kehale, iseäranis tema seedimisele nii juurt mõju, et selle aine juures pikemalt peatamine on kasuks kõigile.

Rõõmus meel pole mitte üksi hea abinõu, vaid ta alendab isegi mõnesuguse rawi. Muidugi on palju haigusi, kus ei juuda aidata ainult rõõmus meel, aga pole ainuüksi haigust, kus see ei mõjuks kasulikult; jelle juures pole erandeid ega halbu tagajärgi.

Kuid teisest küljest: „Rõhutud waim kuivatab luudki ära“. See mõjub kogu inimkeha masinavärgile tahtawalt, kas halvendades mõnd haigust või valmistades inimest sellele ette. Argus, mis tekib kas töölikust või ettekujutatud põhjustest, mõjub samuti pidurdawalt. Hirm ja wiha aga mõjuvad tugevamalt kui argus.

Dr. Pawlow, kuulus wene õpetlane, on jeda oma katsete läbi selgesti tõendanud. Ta uuris koera loomuliku maolima eristumist ja ajetas ta siis kassiga ühte puuri. Selles ärritawas seisulorras jäi koera maomahla eristumine kas hoopis seisuma, või muutus äärmiselt väheseks, kuigi ta

jõi sama jõõki, mis ennegi. Muremeel ja hea seedimine ei jõi isekeskis. Kroonilist maohaigust võib kohe tunda kurwast wäljanägemisest. Teisest küljest on võimata head seedimist ja rõõmust meelt lahutada.

Kuid rõõmus meel on enam kui pealiskaudne naermine, mis ajutiselt awaldub; see koosneb tänuhuljust meelest kõikide asjade eest, õiglases ja puhtas jüdametunnistus. Peame siis kinni õigetest põhimõtetest ja tugevdame oma seedimisjõude.

Kui üldse on midagi olemas, mis võib edendada meie kehalikke ja waimseid jõude, siis on see rõõmus meel ja tänuhuljus. Iseäranis on see meie jõögiaja kohta maksew. Esiimesed kristlased „wõtjid rooga wäga rõõmsa ja täiesti waga jüdamega.“ Ap. t. 2, 46.

Meie jõögiajad peaksid olema meeldiwaks kooswiibimiseks ja kojutuseks. Kõik, mis meid rõhub või ärritab, peaks heidetama kõrwale; jellewastu awaldugu meist tänuhuljus, usaldus ja armastus jellesse, kes on kõikide heade annete andja.

Meeldiw mõtetewahetus wärskendab ilma wäsitamata. Awalda rõõmust meelt ja sihenda jeda teistesse. Maailm on juba nii-kui-nii küllalt kurw, ilma sinu kurwameeljuseta. Kurw püüw inimsoo kannatuste ajalugu on wäsitaw ja maha-rõhuw. Ükski ei või ennaft ega teisi rõõmustada, mõeldes hädadele ja jutustades neist. Pidage meelles Pauluse manitusi: „Olge ikka rõõmsad!“ See-pärast — ole rõõmus ja sihenda jeda ka teistesjel

Dr. W. Warster.

Meie elanikud — iärg.

jatud. Wäliselt paistis see kui wäike männiokste puntrake või kui mõne murdunud oksa konts. Ja sel ajal, kui „mootor“ sõitis wälja, et tuua toidu-poolist, wõisid jelle wäikese kodu elanikud olla julged hädaohu poolest.

Taewane Jsa teab, mis Ta teeb oma wäikeste metsaelanikkude kasuks. On tõsi, et igapäew on

tema waenlased, kuid Taewane Jsa on annud neile kõigile mingisuguse tarkuse, osawuse või kaitse, mis neid hoiab kurja eest.

Paistis, et meie wäike naaber meid meeleldi jallis. Ta tuli ja läks rõõmjalt, näilikult meid kartmata. Me ei tarwitunud ka tema usaldust kurjasti ega teinud paha sellele imeilujale wõlurwale linnukesele ja tema wäikestele.

Kuidas peame sööma?

Sagedasti kuuleme arstide ja teiste õpetlaste huultelt nõuannet: „Sööge pikkamööda ja närige hästi!“ See on küll õige, aga tihti on toidud nii koostatud, et seda teostada on võimata. Kui laual asuvad maitsevad poolvedelad toidud, siis ei tule meelegi mõelda jellele manitsusele. On toit nii pehme, et seda võib neelata alla, siis neelamislihased astuvad kohe tegevusse, küsimata, kas toit on küllaldaselt näritud.

Pehmeid ja vedelaid toite peab jooma ühes kõvade ainetega. Piima, mida nii palju tarvitatakse, peaks enne joodama kui joodama. Et seda teha ja samal ajal kõike joodavat toitu süljega hästi läbi segada, jelleks on vaja enne kuivi aineid närida põhjalikult. Kui süüakse piima ja kuivi aineid koos, ilma jeda reeglit tähele panemata, siis tähts ei seedi täielikult ega segune ka piim teiste ainetega. Kui piima juuakse suurte joomudega, siis see muutub maos juustuks; jeda lahju võime aga wältida, kui tarvitame piima õigel viisil.

Süljes leidum jeedimisaine phtalin, ja kõik teised jeedimismahlade põhiained on nii tundelikud ja äärmise koormatusega tegevuses, et iga ebakõla nende tegevuses vähendab jeedimisvõimeid. Sama tahtistavalt mõjub jeedimisele ka toidu ebakõhane temperatuur.

Loodus ei eralda üleliigset vedelikku meie toidus, vaid jeedimismahla näärmed eritavad jeevõrd vähem mahla ja selle tagajärjel jeedimine toimub vaid puudulikult.

Sapu puuvilja joomisel tuleb tähele panna jamu reegleid kui piimagi tarvitamisel. Väga haput puuvilja ei pea joodama koos tähtsijaladavate toitudega, vaid kas enne või pärast sööki.

Tähts puuviljas muutub valmimisel või ka keetmisel juhkruks. Minult hästi valminud puuvilja võib süüa toorelt, jeda alati hästi närides.

Kuivade ja kõvade toiduainete väärtus seisab jelles, et neid tuleb palju närida ja nad saavad juus süljega hästi läbi segatud. Sellised toidud on joomitavad eriti kõhuhaiiguse puhul.

Dr. Forest.

Verevaesus

Verewaesuse puhul ei ole vähenend vere hulk vaid punaliblede arv. Tervel inimesel on ühes kuupmeetrilises veres 4—5 miljonit punaliblet, verewaesusel aga ainult 1—2 miljonit. Verewaesus tekib mõne raske haiguse tagajärjel. Ka halb õhk, valguise puudus, kehv toit, verekaotus jne. on verewaesuse põhjuseks. Saige on kõhn, kardab külma, tunneb ennat halvasti, on roidunud, puudub töötähe, efinewad peavalud, kõrvakõhinad, minestused.

Siin aitab peaaesjalikult loomulik ravi. Süüa tuleb rohkesti puu- ja aedvilja, eriti rauda sisaldavat salatit, spinatit ja maasikaid. Jääraniis joomitaw on verewaesusel isikul tarvitada toiduks loomamaksa pooltoorelt, kuna keetmise ja praadimise juures saavad maksas leiduvad witamiinid

hävitatud. Maksa valmistamine oleks järgmine: Kujada lihahakkimijemasinast läbi pooltooreks jäetud või päris toores maks ja lisada maitseks soola, pipart, sibulat ja ka natuke küüslauku, mis maksa wastikut maitset vähendawad. Seda mürtsidega valmistatud maksa tuleb süüa nagu harilikku pastecti leiva, jaia või sepiuga. Toore maksj tarvitamine on üheks parimaks ja tunnustatud verewaesuse ravimise wahediks. Verewaesuse korral annab ka häid tagajärji kalarajw (saada apteekides), mida tarvitada kolm korda päewas, üks supilusikatäis korraga pärast sööki. Samuti on verewaesuse korral joomitawad kehaliigutused kerge töö või võimlemisega, päikese- ja õhuvannid ning jupelus, mis annab söögiisu ja parandab verewoolu.

„Meie Aeg“ ilmub kord kuus. Toimetuse ja talituse Tallinnas, Merepuiestee 14-a. Tel. 309-41. Vastutav toimetaja: M. Bärengrub. Abitoimetaja: H. Pilt. S. P. Adv. K. Eesti Liidu väljaanne. Aastaks 2 krooni, poolaastaks 1 kroon 10 senti, üksiknumber 20 senti. Tellimine kõigist postiasutustest.